

Jeffrey D. Sachs
Columbia Üniversitesi'nde
Sürdürülebilir Kalkınma
Profesörü, Sağlık Politikası
ve Yönetimi Profesörü
ve Dünya Enstitüsü
Direktörüdür. Ayrıca
Birleşmiş Milletler Genel
Sekreteri'ne Milenyum
Kalkınma Hedefleri
konusunda Özel
Danışmanlık yapmaktadır.

Prof. JEFFREY D. SACHS

Ölümcül hastalıklara karşı savaşı kazanma

Küresel fon önümüzdeki **üç yıl için acilen en az 5 milyar dolar** talebinde bulunuyor. Bu rakam dünya ekonomisinin yanında çok küçük bir miktar ve yüksek geliri ülkelerde kişi başı yaklaşık 5 dolara eşit. Geri kalanını dünyanın diğer ülkelerinin karşılaması halinde bu miktarın iki katı akıllıca kullanılabilir. ABD hükümeti büyük olasılıkla 5 milyar doların üçte birini vermeyi kabul edecektir.

Geçtiğimiz 10 yıl içinde kalkınma yardımı elde edilen en büyük başarılarından biri AIDS, Verem ve Sıtma ile Mücadele Küresel Fonu olmuştur. Küresel fonla milyonlarca hayat kurtuldu ve dünyadaki ülkeler üç salgın hastalığı yendi. Şimdi, hükümetlerin Aralık ayının başında Washington, DC'de maddi desteğe devam kararı verme arifesinde, desteğin üç yıl daha uzatılması için dünya hükümetlerine ve özel sektöre çağrıda bulunuluyor. 2000 yılında, HIV/AIDS salgını Afrika'dakiler başta olmak üzere dünyanın en yoksul ülkelerini perişan ediyordu. Zengin ülkelerde virüslere karşı yeni ilaçlar geliştirildi. Ama bunlar yoksullar için çok pahalıydı. Milyonlarca yoksul insan yeni ilaçlarla yaşayabilecek olmasına rağmen, AIDS'ten ölüyordu.

Diğer iki önemli ölümcül hastalık olan sıtma ve verem de yeniden dirildi. Sıtmadan ölenlerin sayısı kısmen yoksul ülkelerde sağlık sistemlerinin maddi kaynakları çok kısıtlı olduğundan kıs-

men de sıtma paraziti olağan ilaçlara karşı direnç geliştirdiğinden, hızla artıyordu. Yine de, sivrisineklerin ısırmasını önlemek için haşere ilacıyla işlem görmüş uzun ömürlü cibinlikler, enfeksiyonları daha kolay teşhis etme imkânları ve yeni nesil son derece etkili ilaçlar gibi yeni ortaya çıkan bazı teknolojiler sayesinde aslında sıtmayı kontrol altında tutma potansiyeli geliyordu.

Verem de kontrolden çıkıyordu ve hem Asya hem de Afrika'da çok sayıda hasta vardı. Sıtma olduğu gibi verem bakterileri de tedavide kullanılan geleneksel ilaçlara dirençli hale gelmişti. Çok sayıda ilaca dirençli yeni bir verem salgını, yani tedavisi ana akım veremden çok daha zor olan MDR-TB (İlaçlara Dirençli Tüberküloz/Multiple Drug Resistant Tuberculosis), patlak vermişti. Destekleyici ilaçlara bile direnç gösteren ve XDR-TB adı verilen had safhadaki MDR-TB vakaları da vardı.

KÜRESEL FON'UN OLUŞUMU

2000'li yıllarda, zengin ülkeler AIDS, verem ve sıtma ile mücadelede gereken adımları atmıyordu. Çok az yardım geliyordu. O tarihte, Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) Genel Direktörü tarafından hem acil olarak hem de uzun vadede neler yapılabileceğini görüşmek için maliye ve sağlık bakanlarını bir araya getirmek üzere görevlendirildi.

Makroekonomi ve Sağlık Komisyonu olarak bilinen danışman grubumuz, AIDS, verem ve sıtma ile mücadele çabaları da dâhil olmak üzere, zengin ülkelerin yoksul ülkelere yaptığı sağlık yardımını artırmasını önerdi. Bu yardımla hayatlar kurtulabilir, refah düzeyi artabilir ve ekonomik kalkınma güçlenebilir.

Eski Norveç Başbakanı ve WHO'nun o tarihteki dikkat çeken genel direktörü Gro Harlem Brundtland, bu öneriye güçlü destek verdi. Güney Afrika'nın Durban şehrinde Temmuz

2000'de yapılan uluslararası AIDS konferansında, AIDS ile mücadelede yeni bir küresel fonun neden gerekli olduğunu anlattım. 2001'in başında, eski Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kofi Annan küresel fonun kurulması için güçlü ve ikna edici bir çağrıda bulundu.

Tüm dünyadan liderler Annan'ın çağrısına cevap verdi, aylar içinde, küresel fon oluşturuldu. O günleri dün gibi hatırlarım. Uluslararası halk sağlığı çevrelerinde büyük heyecan vardı.

Ancak yabancı desteğin sözlü muhalifleri hastalık kontrolüne ayrılan paranın artırılmasına itiraz etmeye başlayınca aynı zamanda hayal kırıklığı ve şaşkınlık da doğdu. Halk sağlığı konusunda pek bilgisi olmayan bazı ekonomistler arasından dobra muhalifler çıktı. İddialarını delillere değil serbest pazar ideolojisine dayandırarak, dış yardımın her zaman başarısız olacağını savundular.

2000 yılında, küresel fon kurulmadan önce, gelişmekte olan ülkelerde enfeksiyon kapatan insanlar virüslere karşı hayat kurtaran ilaç kullanma şansı bulamadan AIDS'ten ölüyordu. 2010 yılında, gelişmekte olan ülkelerde altı milyondan fazla insana virüslere karşı tedavi uygulanıyordu. Benzer şekilde, verem testleri ve tedavisi de hızla arttı ve buna hastalığın sık görüldüğü birkaç Asya ülkesindeki çarpıcı artış da dâhildi.

Yardımlara şüpheyle bakanlar haksız çıktı. Sağlığa yapılan yardım işe yaramıştı. Dünya cömertliğinin, profesyonelliğinin, genel terbiyenin ve sağduyunun zaferinden büyük fayda görmüştü.

Yine de yeterli finansman sağlama konusundaki mücadele devam ediyor. Aynı şüpheçiler 10 yıla yayılmış kanıtlara aldırmadan itiraz etmekten bıkmadılar. Serbest piyasa tutuculuğunun (ya da sadece her türden yardıma karşı ideolojik muha-

2000 yılında,
küresel fon
kurulmadan
önce, gelişmekte
olan ülkelerde
enfeksiyon
kapatan insanlar
virüslere
karşı hayat
kurtaran ilaç
kullanma şansı
bulamadan
AIDS'ten
ölüyordu.
2010 yılında,
gelişmekte olan
ülkelerde altı
milyondan fazla
insana virüslere
karşı tedavi
uygulanıyordu.

Neyse ki dünya liderleri yardımlara şüpheyle yaklaşanlara değil, halk sağlığı uzmanlarına kulak verdi. ABD Başkanı George W. Bush hükümeti küresel fona büyük ve önemli bir destek sağlayarak AIDS ve sıtmayla mücadele için yeni ABD programları hazırladı.

YARDIMLARA ŞÜPHEYLE BAKANLAR HAKSIZ ÇIKTI

2000'lerin ikinci yarısında, başlıca üç ölümcül salgın hastalıkla mücadele eden programlar dünyaya yayılıyordu. Şüpheçilerin itirazları üzerine küresel fon, cibinliklerin yaygın biçimde ücretsiz dağıtımına, teşhis imkânlarına ve sıtma ilaçlarına maddi destek verdi.

İşe bakın ki bir nesil boyunca ilk kez Afrika'da sıtmaya bağlı ölümler (bazı yerlerde hızla olmak üzere) azalmaya başladı. Artık her yıl, Afrikalı çocuklar başta olmak üzere yüz binlerce yaşam kurtarılıyor. Çocuklar sadece ölümden değil, zayıflatan enfeksiyonlardan da korunuyor ve gelecekte daha verimli bir hayat sürmek için okullara gidiyor.

Aynı şey HIV/AIDS ve veremde de yaşandı.

lefin) onları ölüm kalım ihtiyaçlarına ve sağlık uzmanlarınca iyi bilinen pratik metotların etkinliğine karşı nasıl körleştirdiğini görmek hayret verici. Ayrıca onlar gıda üretimi gibi diğer alanlardaki profesyonel metotlara karşı da körler.

Küresel Fon önümüzdeki üç yıl için acilen en az 5 milyar dolar talebinde bulunuyor. Bu rakam dünya ekonomisinin yanında çok küçük bir miktar ve yüksek gelirli ülkelerde kişi başı yaklaşık 5 dolara eşit. Geri kalanını dünyanın diğer ülkelerinin karşılaması halinde bu miktarın iki katı akıllıca kullanılabilir. ABD hükümeti büyük olasılıkla 5 milyar doların üçte birini vermeyi kabul edecektir. İngiltere yakın zamanda bunun sözünü verdi ve dünya şimdi Almanya, Kanada, Avustralya, Japonya, Avrupa, Orta Doğu ve Asya'daki diğer eski ve yeni bağışçı ülkelerin söyleyeceklerini bekliyor.

Dünyada milyonlarca insan bu hükümetlerin vereceği karara bağlı olarak yaşayacak ya da ölecek. Umarım hem onlar hem de biz yaşamı seçeriz.

Telif Hakkı: Project Syndicate, 2013.
www.project-syndicate.org